

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 31. Grudna. 1845.

List 53.

Bravcam h koncu leta v spomin.

Habete sal in vobis et pacem inter vos.
Marc. IX. 49.

Z Bogam braveci novice na potu prihodnjiga leta!
Blag nam ostani spomin, upanje vam zanaprej.
Kar govóřile smo petkrat desetérno in trikrat,
Bodi rečeno v korist rodu, domovju, in vam,
Bodi ko zernja izmèt, poženi obilno klasovja.

Rekle bi, zvesto de smo namembo dosegle tečaja,
Tode služabnici molk, sodba spodobi se vam.
Sodite! Scer dovolite nam sledeče besede,
Dobro prevdarite jih, vredne pomislika so;
Če bi še manjkalo kaj, iz lastniga blaga dodajte.

Bogu dušo in vest, vladarju zvestobo do smerti,
Veri zaupa poklón, glasu zakona posluh,
Starosti čast, mladenču poduk, otroku ljubezen,
Ženi prijazno pomoč, bratu Slovencu objem,
Vezi edinstva krepost — so naše perve naročbe.

Marno pogledjte potém na polje slovenskiga djanja,
Mnogo ledine je še, mnogo je križama rok.
Ganite jih, otrébite mah domovini do jedra,
Duhe zarótite v beg dvombe, nemarnosti, tmin,
Dvignite serčno zaklad slovenskiga dlana in uma.

Svetu pokažite lik domače navade in misli,
Biti slovenske kerví, bodi Slovencu ponós.
Spomnite se imenitosti del pokojnih očetov,
Cenite vrednosti scer roda sedajnega tud;
Kdor zaničuje se sam, podlága je tujčevi peti.

Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo,
Kar je najétiga v njem, dajte sosedu nazaj.
Kinčite ga iz lastne moči, iz lastniga vira,
Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donil,
Pričal vašo modrost na desno, na levo narodam.

Res je začetek trud, okorna beseda detinstva,
Tega ne vstrašite se, moč neizmerna je sklep.
Volja poprav vam bodi in skerb, izída ni dvombe
Glejte ta hrast košat, hrastič očetu je bil,
Zakon natóre je tak, de iz maliga rase veliko.

Nepomenljivo leží nevažna pèska na grivi,
Nekim otroku iz rok padla nevedama je;
Kliti začnè, narase drevó, se kroži, se širi,
Krona mu prostre se vzrak, jablan na grivi stoji,
Važno devet rodovín z obilnim sadjem previdi.

Mlada zaveržena dva pobegneta v hrib aventinski,
Reven osnujeta stan, komaj pastirju se vdá.
Dvigne se stan, premeni se v grad, se množi, se krepi,
Žezlo prime deržav, morja si skuje trizób,
Roma ponosna sloví, kraljici zemlja se vklanja.

Tako iz maliga stvar narase velika in slavna,
Volja se zbudi tedaj, truda ne strašite se.
Krasno bo sad slovenske reči ob uri dozoril,
Gani se verli ratár! sin bo veselo sejal,
Cvetju se čudil unúk unuka unukove žetve.

J. Koseski.

Pogovor

kmetifhkiga ozheta f svojim naravoflovja suzhenim
finam, v meřzu Grudnu.

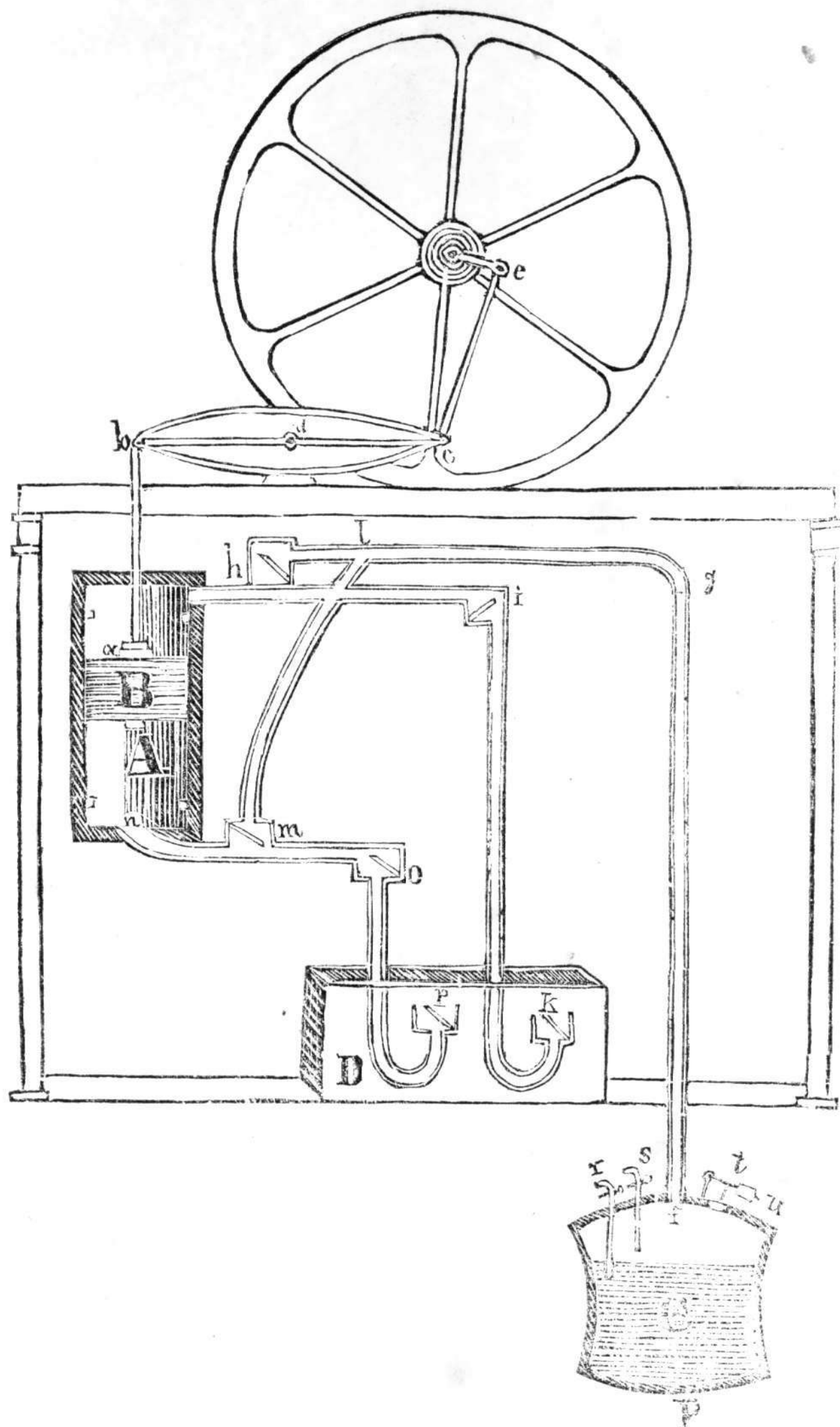
O. Vse fe sdej le od shelesne zeřte pogo-
varja, povej mi, Janes! kakó more fopár vos go-
niti? To mi nizh práv v glavo ne gré.

Š. To fi natanjko rasjafniti, oglejte podobo
in pasite, kar vam bom povedal.

O. Ti fi vunder presneto uzhenaglaviza! Rad
te bom poflufhal.

Š. Vfaka hlapniza ali vfaka mafhina, ktero
fopar ali hlap goni, obřtoji is dveh raslozhnih po-
glavitnih delov, namrezh is pezhí f foparnim
kotlam, vred in pa is mafhine, ktera goni vosove
in druge rezhi. — Pezh ima 4 dela: spodnji
dufhek, rofh, ognjifhe in dimnik. — Nad
ognjifhem je shelesin ali bakren kotel takó vsídan,
de ga plamen in sherjavza od vfih fřani kurita.
V kotlu fe voda kuha in v podobi foparze v ma-
fhino gré, is ktere isvira filna mozh in grosna
hitroř. — Kaj fe v ti mafhini godí, ktero je zhlo-

vefški um snajdel, vam hozhem sdej na tanjko pokasati. Vsemite podobo v roke.

Š. Glejte! podoba A. je velika okrogla, podolgašta shelesna pošoda s debelim shelesnim bitam B. ki se takó šten te pošode prime, de nizh foparze ne more memo iti, fizer se pa vender da gori in doli goniti. Bit ima sgorej shelesni kol a. b. ki s bitam gori in doli hodi. Ta kol se prime v sgornjim konzu rozhnika b. c. kateri se v fredi d. verti, in kteriga perpeti kol gori in doli guglje. Na drugim konzu tega rozhnika je perpet shelesen kol c. e., kteriga rozhnik femtertje goni, in kateri potem koló fuzhe, ki se špet drusiga kolešja primlje in takó samore goniti vos, mlin, zholn ali kakšno drugo rezh.

O. To bi she bilo, ali kdo bo pa bit gonil v okrogli pošodi?

Š. Bit pa foparza gori in doli goni. C. je terden bakren ali shelesen kotel s možnim pokrovom do tretjiga dela napolnjen s vodo. Is njega gre sakrivljena zev f. g. h. koja se pri h. fklene s drugo zevjo h. i. k., kér ima tudi sapernizo. Zev h. i. k. gre v sgornjim konzu v okroglo pošodo A. ima pri i. in k. sapernize in feshe f špodnjim konzam v pošodo s merslo vodo D. Is zeví f. g. h. gre špet druga zev l. m. koja se dersí druge špodnje zeví n. o. p. in ima pri m. sapernizo. Zev n. o. p. gre v špodnjim konzu v pošodo A. ima pri o. in p. sapernize in feshe f špodnjim konzam p. v pošodo D. Sapernize šo takó narejene, de se fame

ob pravim zhafu odpréjo in sapréjo. V pokrov kotla C. šte vdelaane dve zeví r. s. — r. feshe pod vodo, s. pa malo nad vodo štoji. Ako se odpre v sgornjim konzu zev r., voda is nje ferzhí (gnana od pritiska foparze); ako se odpre zev s., ferzhí famó foparza is nje. Zhe bi pa is zeví r. fama foparza fhla, bi bilo snaminje, de je premalo vode v kotlu, in zhe bi is zeví s. voda letela, bi bilo snaminje, de je prevezh vode v kotlu. Tudi ima pokrov dušhik t. to je luknjizo, ktero okroglopodolgašt, v sgornjim konzu debel in v špodnjim tenák samafhik mafhí, na kateri se obeš teshnik u. kakor pri tehtnizi, in takó luknjizo mafhí, de nizh foparze pri nji ne more uiti. Zhe se je pa prevezh foparze v kotlu napravilo, ki bi vtegnila kotel rasneští, vsdigne f svojim pritiskam samafhik t. in preobilna foparza isferzhí. Ako se sakuri pod kotlam C. v pèzhi P. se napravi v njem foparza, in gre po zeví f. g. h. in ako šo sapernize h. o. p. odperte, gre v zev h. i. in kér je saperniza i. saperta, samore le pri h. iti v pošodo A. in pritífne v nji bit B. proti tlam. Zhe je pa kaj foparze v A. pod bitam, gre po zeví n. o. p. v pošodo D. se f-hladí in pošlane voda. Pri ti prizhi, ko bit pride do tal, se sapernize h. o. p. sapréjo, in se odpréjo sapernize m. i. k. Šoparza gre po zeví l. m. n. v A. pod bit B. ga vsdigne do verha, foparza pa nad bitam isletí po zeví h. i. k. v pošodo D. in je špet voda. Kader bit pride do verha, se špet sapernize m. i. k. sapréjo, in se odpréjo sapernize h. o. p. foparza gre špet pri h. nad bit, ga doli pritífne, foparza pod njim pa gre po zeví n. o. p. v D. in takó gre bit smirej gori in doli, kakor de bi medel, dokler se pod kotlam C. kuri, in ta bit goni zelo napravo, koja samore goniti vosove, mline, zholne i. t. d.

O. Od kod pa ima foparza tako mozh?

Š. Voda ima to laštnost, de v foparnim štanu 1500krat vezh prošora potrebuje, se práv rasfhiriti, kakor pa v svojim natornim štanu, takó de pošoda, v kateri bi se vodena foparza po svoji natori práv samogla rasfhiriti, bi mogla 1500krat vezhi biti, kakor pa pošoda, v kateri je navadna voda. Ako se tedej kuri pod kotlam C. se voda fогреje, in en del se je špremeni v foparzo, in kér v tem štanu potrebuje vezh prošora, je v kotlu možno flišnjena, ší prisadeva se rasfhiriti po svoji natori, možno pritífka na vse kraje kotla, in zhe se napelje po zevih v napravo, kakor šim vam jo raslošhil, goni koleša, vosove in druge rezhi.

O. Sdej mi je pa ta rezh jasna, kakor de bi bil mafhino famo ogledoval. Veliko lepih naukov ší mi she dal, danafhnji mi je tudi práv vfhez.

J. Jashirk.

Živino pozimi bolezní obvarovati.

(Konec.)

5) Od slabiga gleštanja živine.

Snažnost živine je pol reje. Škoda, de te resnice kmetovavci ne obrajtajo, kakor bi imelo biti. Koža so unajne pljuča; skozi kožo živina diha, živež iz zraka sprejmlje, kar pa je sprideniga in v truplu nima več ostati, po nji v podobi sopara ali pota vùn pahne. Če se tedej koža na živini ne glešta, in ne snaži, ostane ves prah, blato, pot in veliko družih reči na koži, se zapréjo in zamašijo dihavne ljuknice, kterih je tavžent in tavžent po truplu, živina nima duška po koži, se slabo redí, garje in uší dobí, hira in zbolí.

Delavni konji se imajo tedej vsak dan tudi